

تحلیل و بررسی پارک های همدان با تاکید بر نیاز معلولین (نمونه موردی پارک ارم)

سمانه گل زردی^۱

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی فضای سبز، دانشگاه مازیار، S.gol_70@yahoo.com

چکیده

در سال های اخیر در اکثر کشورهای دنیا طراحان فضای شهری و ساختمان های عمومی و آموزشی، به لحاظ نیاز مبرم جامعه اقدام به طراحی فضاهایی نموده اند که عملا استفاده از آن ها برای معلولین راحت تر و موجب گردیده تا فعالیت روزمره این قشر از جامعه در محیط های شهری و ساختمان های عمومی امکانپذیر گردد. اما در این بین ایران بعد از انقلاب اسلامی نظام شهرسازی و معماری دستخوش تغییراتی شده است که می توان از بین آن ها رشد چشمگیر شهرها و سایر نقاط عنوان نمود. که این رشد باعث کم شدن توجه به امور شهری و تجهیزات شهری و روان سازی ساختمان ها و مکان های عمومی شده است.

در حقیقت در این مقاله سعی در نگاه دوباره به این سمت و سو داشته و این مسیر را برای این اهداف پیموده است: در ابتدا به بررسی قوانین و استانداردهای معلولین پرداخته و شناخت معلولیت و چیزهایی که نیاز دارند را مورد تجزیه و تحلیل قرار میدهیم.

با توجه به اینکه شهر همدان به عنوان یکی از کلان شهرها و شاهراه های اصلی غرب کشور انتخاب شده است و همچنین یک شهر توریستی محسوب می شود، توجه به امکانات وجود در سطح شهر از اهمیت ویژه ای برخوردار است. پارک ارم در بهترین نقطه همدان واقع شده همچنین شلوغ ترین منطقه تفریحی شهر، دسترسی آسان از نقاط مختلف شهر، واقع شدن در کنار دو بلوار اصلی، واقع شدن در کنار پارک اصلی شهر، نزدیکی به باغات و تپه ها، هندسه مناسب، از ویژگی های خوب این پارک است.

در این تحقیق با روش شناسی میدانی-کتابخانه ای براساس مطالعه و بررسی مقالات و کتب منتشر شده و همچنین با استفاده از روش تحلیلی-توصیفی و بررسی نتایج پیشنهادات خود را ارائه میدهیم. نتایج این تحقیق نشان می دهد تقویت طراحی فضاهای اجتماعی در ضوابط مربوطه به معلولین و کم توانان می تواند در حضور فعال آنان نیز در فضاهای اجتماعی و انجام فعالیت های اجتماعی نقش داشته باشد.

کلمات کلیدی: معلولین و ناتوانان، فضای سبز، مناسب سازی، ورزش معلولین، مشکلات معلولین، طراحی پارک معلولین.

۱- مقدمه

هم اکنون در کشورهای اروپایی اهمیت ویژه ای به معلولین داده می شود و میتوان اذعان داشت با اینکه تفکر و راه حل در رفع مشکلات معلولین با تاخیر شروع شد؛ اما در حال حاضر آن دسته از کشورهایی که دارای تجربه های مفیدی در حل معضلات و موانع و مشکلات معلولین هستند، توانسته اند به راه حل های مفیدی در این زمینه دست یابند. آنچه در ایران مهم است توجه به این پیشرفت ها است. با توجه به اینکه قوانین بین المللی حقوق معلولین در تمامی دنیا به شکل یکسان وضع شده است. آنچه برای کشور ما ضرورت دارد، توجه به این قوانین به صورت عملی تر و واقع بینانه تر می باشد و تغییرات و سامان دادن به مسائل شهری و معماری معلولین ضروری است.

وقتی موضوع را مورد تجزیه و تحلیل قرار بدهیم به کمبود فضاهای فرهنگی آموزشی ورزشی و پارک ها برای معلولین پی خواهیم برد لذا با چند تحقیق متوجه می شویم که عدم پرداختن واقعیت هایی که یک معلول در مسایل شهری و معماری دارد موجب رفع مشکلات مطرح شده آن هم تا مقدار بالایی می شود.

۲- معرفی محدوده مورد مطالعه

استان همدان با مساحت ۱۹۴۹۱ کیلومتر مربع در غرب ایران قرار گرفته است و از شمال با استان های زنجان و قزوین از جنوب با استان های لرستان از شرق با استان مرکزی و از غرب با استان کرمانشاه و قسمتی از استان کردستان هم مرز می باشد.

بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در آبان ماه سال ۱۳۸۵ جمعیت استان همدان ۱۷۰۳۲۶۷ نفر بوده وسعت استان همدان ۱.۲ درصد از مساحت کل کشور و جمعیت آن نیز ۲.۴ درصد از جمعیت کل کشور را به خود اختصاص داده و تراکم جمعیت در آن ۸۷.۴ نفر به ازای هر کیلومتر مربع بوده که از این لحاظ چهارمین استان متراکم کشور می باشد.

نقشه (۲): استان همدان^۱

موقعیت دسترسی ارتباطی استان و واقع شدن آن بر یکی از شاهراه های ارتباطی مهم کشور در غرب و نقطه اتصال استان های کردستان کرمانشاه و ایلام به شهر تهران و برعکس موقعیت جغرافیایی مهمی به استان داده است که از نظر تأثیری که بر فعالیت های اقتصادی دارد دارای اهمیت است بنابراین در داخل استان یک گره ارتباطی مهم منطقه ای شکل گرفته که در آن راه های شمال و جنوب غرب و شرق با یکدیگر برخورد کرده و یکی از گره های ارتباطی مهم کشور را به وجود آورده است.

شهر همدان یکی از شهرهای غربی و کوهستانی ایران و مرکز شهرستان و استان همدان است. شهرستان همدان در ناحیه میانی استان واقع شده است. شهر همدان در دامنه کوه الوند و در بلندای ۱۹۰۰ متری از سطح دریا واقع شده است و از شهرهای سردسیر ایران به شمار می آید.

در ۳ دهه اخیر شاهد افزایش سریع جمعیت در شهر همدان هستیم. این شهر از لحاظ جمعیت چهاردهمین شهر پر جمعیت ایران به شمار می آید و در مرداد سال ۱۳۸۸ به عنوان یکی از کلانشهرهای ایران معرفی شد. بنابراین شهری با جمعیت فعلی و به عنوان یکی از کلانشهرهای کشور نیازمند فضاهای تفریحی برای ساکنین خود می باشد.

نقشه (۲): راه های ارتباطی شهرستان همدان^۲

۲-۱- پارک ارم

یکی از پارک‌های شهر همدان است که در ضلع شرقی بلوار ارم واقع شده است. این پارک ۴۸ هکتار مساحت دارد و تازه بنیاد است. این پارک محل مناسبی برای سپری نمودن ساعاتی از ایام فراغت در شهر همدان به شمار می آید. در فاصله سه کیلومتری از مرکز شهر در دامنه کوه های الوند و در ضلع جنوب غربی همدان واقع شده است. این محدوده در منطقه یک شهر همدان قرار گرفته که از یک طرف به مناطق مسکونی و از طرف دیگر به باغات و مناطق طبیعی تفریحی محدود می شود. قرارگیری این محدوده در بین باغات و همچنین دره های زیبا و نزدیکی به مراکز تفریحی گنجنامه، تپه عباس آباد و پارک مردم منظری دلنشین همراه با آب و هوایی مطبوع برای استفاده شهروندان از طبیعت درون شهری ایجاد کرده است. این منطقه به دلیل موقعیت طبیعی و استقبال خوب مردم نقش تفریحی و تفرجی پیدا کرده است. انتخاب همدان به عنوان یکی از قطب های توریستی و پروژه های دولت برای توسعه جذابیت های توریستی همدان، تعداد رو به رشد گردشگران سیاست های تشویقی دولت، تاثیر متقابل بر جذب گردشگران از انگیزه های مهم اجرای پارک متناسب با ویژگی های ناتوانان است.

نقشه (۳): موقعیت پارک ارم در همدان^۳

بدلیل وجود ویژگی های ذیل این پارک بعنوان نمونه موردی انتخاب شد:

- قرارگیری پارک ارم در بهترین نقطه شهر همدان
- شلوغ ترین منطقه تفریحی شهر
- دسترسی آسان از نقاط مختلف شهر
- واقع شدن در کنار دو بلوار اصلی
- واقع شدن در کنار پارک اصلی شهر
- نزدیکی به باغات و تپه ها
- هندسه مناسب

متأسفانه این پارک هیچ یک از ویژگی های مناسبی برای معلولین و ناتوانان را دارا نیست. با توجه به اینکه این پارک تازه تاسیس و همچنین یکی از پر رفت و آمدترین مناطق تفریحی در سطح شهر است انتظار می رفت به گونه ای طراحی شود که نیاز این قشر ناتوان جامعه را برآورده سازد.

۳- شرح مقاله

۳-۱- معلولیت

معلولیت «ایجاد اختلال در رابطه بین خود و محیط» تعریف شده است.^۴

به بیان دیگر معلولیت عبارت است از مجموعه ای از عوامل جسمی، ذهنی و اجتماعی و یا ترکیبی از آنها که به نحوی فرد دارای معلولیت را در روند زندگی مستقل عادی از نظر شخصی و اجتماعی نیازمند کمک انسانی و یا وسیله ای می سازد.

بنابراین معلولیت به ناتوانی در انجام تمام یا قسمتی از ضروریات عادی یا اجتماعی به علت وجود یک نقص مادرزادی یا عارضی در قوای جسمانی یا روانی اطلاق می شود. چنین فردی اصطلاحاً معلول نامیده شده و غالباً به دلیل عدم امکان دست یابی مستقل به زندگی عادی بر سایر ابعاد زندگی شخص اثر سوء گذارده و مانع ادامه زندگی وی به صورت مستقل می گردد.

³ منبع نگارنده

⁴ تعریف سازمان بهداشت جهانی سال ۱۹۸۱

۳-۲- علت معلولیت

میزان بالای شیوع معلولیت در سطح جهان انکار ناپذیر است از این رو به دلیل کثرت و افزایش روز افزون آن در دنیا لزوم شناخت عوامل موثر در ایجاد معلولیت ضروری به نظر می‌رسد. علت عمده معلولیت‌ها به قرار زیر است:

علل ژنتیکی: عواملی هستند که از راه انتقال یک صفت بوسیله ژنها از والدین به فرزندان ایجاد اختلال میکند. مانند نابینایی، ناشنوایی، هموفیلی.

علل مادرزادی: به کلیه فرایندهایی اطلاق می‌شود که پایه‌های ژنتیک ندارند اما در طی دوران بارداری آرز فرد می‌گردند و به ایجاد اختلالاتی در فرد می‌انجامند. به عنوان مثال مصرف دارو بوسیله مادر در دوران بارداری ابتلا به بیماری‌های عفونی و غیره موجب بروز معلولیت می‌گردد. مانند بعضی از عقب ماندگی‌های ذهنی.

علل عارضی: که خود به دو دسته تقسیم می‌گردد.

علل تراماتیک. مانند تصادفات و سائل نقلیه، حوادث ناشی از کار، جنگها و ...

علل بیماری. مانند تمام بیماری‌هایی که سیر طولانی و مزمن دارند و منجر به معلولیت میشوند. نظیر بیماری‌های قلبی عروقی، ریوی، کلیوی، تنفسی و دیابت.

۳-۳- تعاریف

ناتوانی (Disability):

محدودیت در توانایی شخص که متعاقب نقص ایجاد می‌شود که معمولاً اختصاصی و شخصی است. (قضایی، ۱۳۶۸)

افرادی که دارای مشکلات جسمی - حرکتی هستند را می‌توان به دو گروه عمده تقسیم کرد:

۱. گروهی که به هنگام جابه‌جایی مجبور به استفاده از وسایل کمکی مانند عصا، چوب‌زیر بغل و ... می‌باشند.

۲. گروهی که برای جابه‌جایی خود مجبور به استفاده از صندلی چرخدار می‌باشند.

نقص (Impairment):

براساس تعریف انجمن بین‌المللی توانبخشی نقص عبارت است از فقدان یا غیر عادی بودن دائمی یا موقتی در ساخت یا عمل جسمی و روانی یک عضو. به عبارت دیگر بی‌نظمی جسمی یا روانی که کاملاً قابل تشخیص باشد نقص نامیده می‌شود مثل قطع عضو و بیماری‌هایی که بر سیستم اعصاب اثر می‌گذارد.

توانبخشی (Rehabilitation):

توانبخشی عبارت است از مجموعه تدابیر و اقدامات پی‌گیر و هماهنگ از خدمات پزشکی، پیراپزشکی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حرفه‌ای که به قصد درمان و بهبود و همچنین ارتقاء سطح کارآیی آنان تا بالاترین حد ممکن به منظور دستیابی معلول به یک زندگی مستقل در جامعه عرضه می‌گردد.

۳-۴- تاکیدات در ورزش معلولین

- ✓ در ورزش افراد دارای معلولیت اولین تاکید بر روی توانمندی‌های فرد است .
- ✓ افراد معلول نیز می‌توانند در تعریف سلامت قرار بگیرند و معادله:
- ✓ معلولیت = عدم وجود سلامت را به معادله معلولیت = سلامت تبدیل کنند.
- ✓ برابری فرصت‌ها برای همه
- ✓ حرکت و فعالیت در هر شکل ممکن
- ✓ فراهم نمودن امکانات مناسب با حداقل تغییر
- ✓ اصل یکپارچگی

✓ توجه به جای ترحم

۳-۵- نظارت بر طراحی و ساخت فضاهای شهری

درباره نامناسب بودن فضای زیست شهری و فضاهای عمومی و اجتماعی شهری برای استفاده معلولان نامناسب می باشد. مشکلات معلولان ضایعه نخاعی فراتر از این است به دلیل نامناسب بودن فضای خدمات شهری این افراد به ندرت می توانند از فضای سینما، کتابخانه و پارک های مستقر در شهر استفاده نمایند و اگر این اماکن برای استفاده معلولان مناسب سازی شود آنها دوست دارند تا در پارک ها و سینما حضور داشته باشند. مناسب نبودن فضای فیزیکی اکثر ادارات در سطح شهر از دیگر معضلات این قشر است.

شهرداری ها متولی اصلی ساخت فضاها و معابر شهری هستند و باید توجه بیشتری به حقوق معلولان ضایعه نخاعی در استفاده آنان از فضاهای زیست شهری داشته باشند و حق معلولان است که در طراحی و ساخت فضاهای شهری نظارت داشته باشند.

۳-۶- معیارهای طراحی پارک برای معلولین

یک شهروند معلول، از حقوق اجتماعی برابری با سایر شهروندان برخوردار است و این حق برابر، شامل امکان دسترسی آسان به اماکن مختلف شهری می شود. با توجه به گستردگی معلولیت ها این مقاله در مورد جانبازان و نابینایان و معلولینی می باشد که مشکلات حرکتی و جسمی رنج می برند و از میزان اوقات فراغت بیشتری نسبت به دیگر افراد جامعه برخوردارند. طراحی فضاهایی مناسب جهت پرکردن اوقات فراغت یکی از نیازهای مهم و ضروری این قشر می باشد. در این مقاله پس از بیان عوامل موثر در کاربردی کردن فضاها برای معلولین نکات قابل توجه برای طراحی پارک مناسب معلولین ارائه شده است.

سپس پیشنهاداتی جهت طراحی بهتر و مناسب تر پارک ارائه شده است.

۳-۷- اولین قدم مناسب سازی فضاهای شهری

طبق اعلام رسمی سازمان بهزیستی کشور حدود 10 درصد از کل جمعیت کشورمان را معلولان تشکیل میدهند که دچار معلولیت های متفاوتی هستند و بنابر شرایط موجود باید فضای شهری را برای راحتی آنان فراهم ساخت. معلولان نابینا، ناشنوا، افراد ناتوان جسمی و معلولان ضایعه نخاعی هر کدام داری ویژگی های خاص و محدودیت هایی هستند که در مجموع بنا بر شرایط جسمی که دارند باید شرایط زندگی و زیست شهری را برای آنها مهیا ساخت. در کشورهای پیشرفته دنیا روند مناسب سازی فضای زیست شهری برای معلولان روند شتابانی دارد و در کشور ما نیز قانون جامع حمایت از معلولان چند سالی است که به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده ولی آن چنان که باید و شاید اجرا نشده است. نبود توانایی وعدم استفاده معلولان از خدمات شهری مهمترین عامل حضور نداشتن آنان در جامعه است و برای فراهم نمودن حضور معلولان مهمترین اقدامی که باید صورت بپذیرد مناسب سازی فضای زیست شهری است.

۳-۸- معیارها و ضوابط^۵

➤ مسیرها و محورهای پارک

- __ حداقل عرض مسیر حرکت می باید 120 سانتیمتر باشد.
- __ حداکثر شیب عرضی مسیر باید 2 درصد باشد.
- __ حداکثر شیب طولی مسیر حرکت در مسیرهای دارای حفاظ و دستگیره می باید 8 درصد باشد.

⁵ قائم گویو، فضاهای شهری و معلولین

- _ حداقل عرض محور اتصال می باید 120 سانتی متر باشد.
- _ حداکثر شیب قسمت اتصال می باید 3 درصد باشد.
- _ در حاشیه محورها و مسیرها باید از جدول و یا اختلاف سطح استفاده گردد با حداقل ارتفاع 5 سانتی متر
- _ پوشش کف مسیر باید از جنس موادی با خاصیت غیر لغزندگی و سخت باشد.
- _ روی تمامی شیر فلکه ها باید با پوشش مناسب مستور گردد.
- _ شبکه های به کار رفته در معابر، دارای درز ها و منافذ باریکی بوده و عمود بر مسیر حرکت ویلچر می باشند.

➤ خدمات و تسهیلات

- در اطراف پارک محلی جهت توقف ماشین معلولان باید وجود داشته باشد.
- پارکینگ ویژه معلولان باید دارای حداقل عرض ۳/۵ متر باشد.
- چراغ های راهنما در خیابان های اطراف پارک باید دارای دکمه کنترل شخصی باشند.
- یابد وسایل ورزشی ویژه معلولان با رعایت ارگونومی طراحی و نصب گردند.
- درب تمامی سرویس های بهداشتی باید به بیرون باز شود و حداقل اندازه سرویس بهداشتی ۱۵۰*۱۷۰ سانتی متر باید در نظر گرفته شود.
- در توالت ها از دستگیره های کمکی در طرفین کاسه توالت باید استفاده گردد و ارتفاع دستگیره ها در توالت ها ۷۰ سانتی متر از کف و ۲۰ سانتی متر از لبه جلویی کاسه توالت باید باشد.
- حداکثر ارتفاع ابخوری ها ۸۶ سانتی متر و حداقل آن ۷۶ سانتی متر باید باشد.
- حداقل ارتفاع نیمکت از سطح زمین ۴۵ سانتی متر است.
- در ساختار مسیرهای ورود هوا، مانند پنجره ها، درب ها، میتوان شبکه سیالی از بو بوجود آورد که توسط نابینا قابل درک بوده و سمت حرکت و شدت آن معرف مسیر حرکت باشد.

۳-۹- عناصر و جزئیات طراحی

➤ پله

- پله برای افرادی که دچار ناتوانی های جسمی هستند بیشترین خطرات و بزرگترین موانع را در بر دارد درصد بالایی از حوادث که برای افراد دچار اختلالات شدید بینایی رخ می دهد در اثر تغییرات سطح اتفاق می افتد.

➤ رمپ

- تعبیه رمپ برای کاربران صندلی چرخدار الزامی است اما حرکت بر روی آن ممکن است برای سایر افراد سخت باشد باید هم رمپ هم پلکان را در محیط قرار داد.

➤ نیمکت و نشیمن در فضای باز

- محل های نشستن معمولی در فضاهای روباز تنها پاسخگوی نیازهای گسترده محدودی از کاربران هستند. بسیاری از افراد برای نشستن یا برخاستن نیاز به کمک گرفتن از دسته صندلی دارند تعبیه پاشنه نیز برای تسهیل برخاستن از صندلی لازم است. کاربران صندلی چرخدار اغلب نیازمند فضاهایی برای توقف و استراحت و تنظیم صندلی چرخدار خود هستند.

➤ مبلمان

- عناصر مبلمان در پیاده روها باید به دقت سازماندهی شوند تا ایمنی فراهم گردیده و پیمودن مسیر آسانتر شود عناصر مبلمان باید با عصا قابل تشخیص باشند برای جدا کردن مبلمان از مسیر آزاد حرکت می توان از نوارهای هشدار دهنده استفاده کرد.

➤ روشنایی در فضاهای روباز

فراهم کردن روشنایی به ویژه در مناطقی که بالقوه خطرناک هستند حائز اهمیت است فراهم کردن درجات بالاتر روشنایی برای افرادی که بینایی محدود دارند مفید است در محل هایی که تعبیه هشدارهای شنیداری لازم باشد باید هشدار دهنده های بصری نیز در سیستم بکار برود.

➤ گیاهکاری در فضاهای روباز

کنترل ریز اقلیمی به ویژه برای افراد کهنسال حائز اهمیت است زیرا نور شدید باد سرد و... برای آنها آزار دهنده است در روزهای گرم آفتابی سایه ای ملایم و بدون باد محیط مطلوبی به شمار می رود. باید محل هایی برای گفت وگو در فضای باز در نظر گرفت و در آنها اثرات صداهای مزاحم را کاهش داد. گیاهکاری مرتفع ایجاد فرصت برای افرادی که دسترسی محدود دارند به ویژه آنهایی که دچار اختلالات حرکتی هستند حائز اهمیت است.

۳-۱۰- محل احداث پارک و عوامل موثر در طراحی

➤ دسترسی آسان

نظر به ویژگی های گروه های مختلف معلولین فضاها باید به نحوی طراحی گردد که امکان دسترسی سهل و آسانی را برای آنان به راحتی فراهم آورده و بر سر راه آنان موانعی ایجاد ننماید. این تسهیلات صرف نظر رعایت برخی نکات فنی و ضوابط به معلولین شامل سادگی ارتباطات، احتراز از اختلاف سطح های غیر ضروری، تعبیه امکانات و مسیرهای ویژه مخصوص می باشد.

➤ ارتباط بصری

حداکثر اهمیت پیوندهای جمعی بین خود معلولین و افراد غیر معلول ایجاد می نماید که از نقطه نظر بصری امکانات مناسبی برای یکپارچگی فضاها در نظر گرفته شده و طراحی می گردند. بدین ترتیب روشن است که فضاهای تو در تو و پیچیده که متضمن تفکیک خیلی خرد فضای کلان به فضای کوچکتر است باید تا حد امکان اجتناب شود و دید و منظرهای متعددی برای حفظ یک ارتباط بصری یکپارچه در نظر گرفته شود.

➤ تغییرپذیری فضاها

به لحاظ اینکه معلولین در گروه های متعدد و متفاوتی طبقه بندی می شوند (فلج مغزی، نخاعی و ...) طبعاً فضاهای ورزشی مربوط به هرگروه دارای ویژگیهای معین است که در صورت تخصیص یا فتن یک فضا به یک گروه معلولین جداگانه امکانات بسیار جزیی و تغییراتی اندک قابل استفاده برای فعالیت های گروه های مختلف باشد.

➤ ایمنی حداکثر

یکی از مهمترین نکات طراحی برای معلولین پیش بینی ایمنی حداکثر در مواقع اضطراری و آتش سوزی هاست. معلولین به لحاظ استفاده از وسیله های مختلف حرکتی قابلیت جابجایی سریع و به موقع را نداشته و طبعاً فضاها باید طوری طراحی گردند که حداکثر امکانات فرار را در موقع خطر برای آنان به وجود آورند.

۳-۱۱- طراحی برای سازگاری ناتوانی ها

محدوده توانایی های افراد با یکدیگر متفاوت است انواع مختلف ناتوانی ها و راهبردهای لازم طراحی برای سازگاری برای هریک از آنها را در برگیرد. این ناتوانی ها شامل اختلال در بینایی حرکت شنوایی انجام کارهای دستی و یادگیری است موارد مهم دیگر عبارتند از کم طاقتی وزن های بیش از حد بالا یا پایین. سازگار کردن محیط برای افراد دچار اختلال در شنوایی یا انجام کارهای دستی گاهی به کارگیری ابزارهای ویژه صورت میگیرد برای پوشش دادن اختلالات ذهنی و اختلال در یادگیری اغلب از علائم واضح یا بناهای ویژه برای کمک به جهت یابی در سایت استفاده می شود. ملاحظات کلی در طراحی فضاهای قابل دسترسی شامل تعیین ابعاد و... است. محیط های روباز باید برای همگان قابل درک بوده و به راحتی قابل پیمایش باشد. به طور کلی جزئیات مربوط به دسترسی پذیری باید ابعاد مشخصی داشته باشد که رعایت برخی از آنها الزامی است. انتخاب متریکال ها به عنوان نشانه ای بساوی و دیداری برای رهگذران معلول حائز اهمیت است با استفاده از متریکال های مختلف می توان نسبت به وجود مکان های خطرناک هشدار داد. انتخاب گیاهان باید سنجیده صورت گیرد و باید از کاشت گیاهان سمی و خطرناک اجتناب شود. عناصر و جزئیات طراحی شده نباید خطرات بالقوه در برداشته باشند یا مزاحمت ایجاد کنند.

۴- پیشنهادات طراحی

- مسیر اصلی حرکت همراه با دید مستقیم مشخص باشد. همچنین از بیرون به درون سایت دید کافی وجود داشته باشد.
- عناصر اصلی پارک با مسیری به همدیگر مربوط شوند. ورودی پارک نیز با عناصر اصلی ارتباط داشته باشد.
- از گیاهان و درختان می توان جهت ایجاد ساختار هندسی مناسب پارک و سایه اندازی در مکان های مختلف پارک استفاده کرد.
- از گلهای خوشبو برای شناخت ادامه مسیر برای نابینایان در طراحی استفاده کرد.
- از آب می توان به عنوان اصلی ترین عنصر برای هدایت نابینایان در طراحی پارک استفاده کرد. با صدای آب می توان برای شناخت مسیر اصلی حرکت به نابینایان کمک کرد.
- با انواع صداها می توان به شناخت کیفیت فضایی در پارک کمک کرد.
- در فواصل معین برای ورود به پارک پل های ارتباطی کافی وجود داشته باشد. پلکان و سطوح شیبدار نرده گذاری شود. از تغییر مسیرهای ناگهانی و بدون آگاهی دهنده در طراحی اجتناب شود.
- امکان نزدیک شدن دسترسی سواره به فضاهای ورزشی فراهم شود تا در هوای سرد و بارندگی دچار مشکل نشوند.
- سطح شیبدار طولانی معلولین را دچار مشکل می کند. بنابراین شیب سطح شیبدار باید بر اساس طول آن محاسبه گردد و از اختلاف سطح های غیر ضروری اجتناب گردد. راهروها و گذرگاه ها باید تا حد ممکن مسطح و هموار باشد.
- معلولین برای حرکت در پیاده رو ها به دلیل شیب زیاد یا عرض کم یا مصالح به کار رفته دچار مشکل می شوند. بنابراین باید پیاده رو ها را با شیب و عرض مناسب طراحی کرد و همچنین مصالح به کار برده شده نباید سبب لیز خوردن و یا گیر کردن چرخ ویلچر شود.

۵- نتیجه گیری

طراحی فضاهای اجتماعی، به افراد معلول این امکان را می دهد تا به راحتی در جامعه حضور یابد و در آن به تفریح و سرگرمی بپردازد و از بودن در آن احساس امنیت و لذت کند. بنابراین طراحی پارکی با توجه به برآورده ساختن این نیاز در این افراد می تواند برای بهتر شدن مهارت های اجتماعی آنان بسیار مفید باشد تا به این ترتیب بتوانند نحوه صحیح برقراری ارتباط با دیگران را بیاموزند، همین طور یاد بگیرند که چطور احساسات، علایق و خواسته های خود را مطرح سازند، رعایت حقوق دیگران را بیاموزند و برخی قوانین اجتماعی و آداب اجتماعی را فراگیرند و برای شرکت در فعالیت های گروهی تشویق شوند و رفتارهای نوع دوستانه را بیاموزند. با توجه به بررسی های انجام شده در زمینه مشکلات

معلولین در فضاهای باز شهری و شناسایی موانع اصلی عدم حضور فعال معلولان و نابینایان در فضای باز شهری و همچنین با مشاهده وضعیت فضاهای کنونی به سهولت می توان بیان کرد که بسیاری از فضاهای کنونی ساخته شده در سطح شهر بدون توجه به ضوابط و مقررات معلولین و نابینایان ساخته می شوند. بنابراین این قشر ناتوان با مشاهده سختی های فراوان که در مواقع حضور در بستر شهر با آن مواجه هستند، گوشه نشینی و عزلت اختیار کرده و همین مسأله می تواند تنزل سطح فرهنگی - اجتماعی جامعه را سبب گردد. میدین و پارک های شهری از مهم ترین فضاهای اجتماعی و عرصه های عمومی در یک جامعه محسوب می گردند. از این رو تقویت طراحی فضاهای اجتماعی در ضوابط مربوطه به معلولین و کم توانان می تواند در حضور فعال آنان نیز در فضاهای اجتماعی و انجام فعالیت های اجتماعی نقش داشته باشد.

۶- منابع

- ارجمند تاج الملوک (۱۳۸۰). اطلاع رسانی به معلولان و پیشنهاد شبکه اطلاع رسانی برای معلولان کشور. تهران
- افراسیابی راد محمدصادق (۱۳۸۹). ارزیابی فضاهای عمومی شهر شیراز با توجه به نیازهای معلولین. پایان نامه کارشناسی ارشد
- ایروانی م.ر (۱۳۸۴). بررسی مشکلات معلولین در رابطه با رفت و آمد در شهر و مکان های عمومی
- خلیلیان عادل احمد (۱۳۸۷). معلولین و مناسب سازی بوستان ها. شهرداریها. ش ۸۸
- پیرموره ژان (۱۳۷۳). فضاهای شهری ترجمه حسین رضایی
- جانسون بی ام (۱۹۷۸). طراحی مناسب برای معلولین جسمی ترجمه فروز روشن بین
- سازمان ملل متحد (۱۳۷۳). آئین نامه برابری فرصت ها برای معلولین ترجمه مهدی بابایی
- قائم گیو (۱۳۷۶). فضاهای شهری و معلولین. تهران: مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن